

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено сутність поняття “інноваційна педагогічна діяльність” та обґрунтовано зміст її структурних компонентів.

Ключові слова: *інноваційна педагогічна діяльність, структурні компоненти.*

Розвиток інноваційних процесів в освіті на сучасному етапі є об’єктивною закономірністю, що зумовлюється сукупністю факторів: інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття; оновленням змісту філософії освіти, центром якої став загальнолюдський ціннісний аспект; гуманістично зорієнтованим характером взаємодії учасників навчально-виховного процесу; необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності вчителя за власну професійну діяльність. У зв’язку із цим інноваційна діяльність вчителя набуває винятково важливого значення.

Інноваційна педагогічна діяльність на даному етапі розвитку освіти в Україні, характеризується пошуками нетрадиційних підходів у розв’язанні освітньо-виховних завдань. Водночас інноваційний розвиток національної освіти ззовні, без внутрішньої переорієнтації на методологічний, теоретико-пізнавальний підхід не дасть очікуваних результатів, тому що основи психолого-педагогічної підготовки вчителя нової генерації повинні закладатися під час його навчання у ВНЗ.

Мета нашої статті полягає у визначенні сутності поняття «інноваційна педагогічна діяльність» та обґрунтуванні змісту її структурних компонентів.

Запорукою впровадження інноваційних технологій є здобутки вчених, які пов’язані:

- з удосконаленням навчально-виховного процесу у ВНЗ: А.М. Алексюк, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн;
- з теоретико-методологічними особливостями підготовки вчителя до інноваційної діяльності: І.М. Богданова, Т.М. Демиденко, Н.І. Клокар, О.Г. Козлова, Р.П. Скульський, Л.М. Шевченко.

У педагогічній літературі інноваційна діяльність розглядається в двох аспектах: за етапами розвитку інноваційних процесів: як розробка, осво-

ення й використання нововведень (К. Ангеловські, М.В. Кларин та ін.), як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового у педагогічну практику (І.М. Дичківська, О.Г. Козлова, Н.І. Клокар та ін.).

Так, беручи до уваги різне ставлення вчителів до нововведень, К. Ангеловські [1] виділив п'ять категорій педагогів: новатори (вчителі з яскраво вираженим новаторським духом, які завжди першими сприймають, застосовують та розповсюджують нове); передовики (вважають, що інновації потрібно впроваджувати відразу після їх створення, першими здійснюють практичну, експериментальну перевірку цінності інновації у конкретному освітньому середовищі); помірні (не намагаються бути серед перших, але й не будуть останніми, сприймають нововведення після схвалення колег); передостанні (більше вагаються, ніж вірять в ефективність нового, нарешті, віддаючи перевагу старому); останні (консерватори, які вірять у святість традиційних підходів).

Отже, вищі рівні індивідуальної педагогічної діяльності відрізняються розширенням діапазону педагогічних умінь та їх розвитком (Н. Кузьміна), зростанням частки творчої, дослідницької роботи рефлексії (І.А. Зязюн, В.О. Сластьонін). Домінування у діяльності педагога педагогічної творчості та дослідницького компоненту й визначатиме інноваційне спрямування його роботи.

Отже, інноваційна діяльність спрямована на введення певних значних змін в практику шляхом застосування нових ідей та методів. Її результатом постає інноваційний продукт – матеріальний або інтелектуальний «зразок», який є результатом системи діяльності [6, 56].

На думку І.М. Дичківської, інноваційна діяльність – це створення нового (від оригінальних прийомів до цілісних педагогічних концепцій), що змінює звичний погляд на явище, перебулої суспільно-педагогічні відносини [4, 40]. Т.М. Демиденко розглядає інноваційну педагогічну діяльність як складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів та спрямовані на створення й внесення педагогом змін до власної системи роботи. Вона носить комплексний, багатоплановий характер, втілює в собі єдність наукових, технологічних, організаційних заходів. Інноваційна діяльність – системний вид діяльності, спрямований на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових знань, ідей, підходів; трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або удосконалений продукт [3, 51-52].

На думку Т.М. Демиденко, інноваційної сфери як предметної галузі не існує, тобто будь-яка діяльність у будь-якій сфері (від економіки до освіти, мистецтва та політики) може бути інноваційною за характером, якщо у цю діяльність привноситься нове (знання, технології, прийоми, підходи) не заради нового, а виключно для одержання необхідного практичного результату.

Отже, інноваційна педагогічна діяльність – це комплексна діяльність по створенню та впровадженню в практику власних, різних за ступенем новизни, педагогічних нововведень або творче використання здобутків вчених та відомих педагогів. Ця діяльність характеризується креативністю та мотивацією вчителя на здійснення пошукової діяльності.

Зміст інноваційної діяльності вчителя можна розглядати через логіку розгортання етапів інноваційного процесу від моменту створення до реалізації авторської концепції, виходу в масову практику [3]: створення авторської ідеї навчання та виховання або авторської концепції школи; розробка змісту планів та програм шляхом реалізації ідеї в інноваційній педагогічній діяльності; первинна апробація та наступна корекція авторської концепції, пошук односторонніх та нових аргументів на захист інновацій; реалізація авторської ідеї, оформлення цілісності інновації на основі експериментів та творчих пошуків; готовність нововведення до застосування в масовій практиці.

Інноваційна діяльність виступає рушійною силою у піднесенні ролі науки у практичних сферах. Орієнтація освітян на практичний характер діяльності спонукає до пошуку нових підходів, освітніх технологій, вресшті, формування іншої психологічної установки щодо роботи, кар'єри. Усвідомлюючи роль і значення інноваційного характеру діяльності як рушійної сили освітянських реформ, навчальні заклади започатковують програми розвитку, де пріоритетними є:

- упровадження в навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій, що започатковують нові зразки діяльності освітян-практиків, сприяють їх професійному зростанню;
- залучення педагогів до участі у реалізації проєктів, експериментальній роботі, написанні авторських програм, методичних розробок, статей і публікацій, що безпосередньо виражає творчий потенціал педагогів;
- налагодження співпраці з науково-дослідними установами, науково-методичними центрами, громадськими центрами освітнього спрямування;

-
-
- забезпечення умов, мотивації для пошукової, дослідницької діяльності;
 - створення у кожному навчальному закладі комфортного, творчого мікроклімату для всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

Реалізація цих напрямів сприятиме поступовому зростанню кожного освітянина як особистості й професіонала, допоможе самореалізуватися, максимально розкрити власний творчий потенціал, що позначиться на ефективності навчально-виховного процесу, розвитку навчального закладу як сучасного, інноваційного [2, 5].

У педагогічній літературі висвітлені наступні етапи здійснення інноваційної діяльності: мотивація, цілепокладання, збір інформації, поява нових ідей, формування образу нового педагогічного продукту, конструктивне втілення останнього в життя [6, 58].

Інноваційна діяльність безперечно є певною системою, яка складається зі структурних елементів, взаємопов'язаних між собою. До функціональних компонентів інноваційної діяльності вчителя вчені відносять особистісно-мотивовану переробку освітніх програм; прийняття рішення про використання нового; формулювання цілей та загальних концептуальних підходів; планування етапів експериментальної роботи; прогнозування труднощів; упровадження нововведень у педагогічний процес; корекція і оцінка інноваційної діяльності.

Т.М. Демиденко у структурі інноваційної педагогічної діяльності окрім вищезазначених виділяє операційний та рефлексивний компоненти. В основу операційного (технологічного) компонента покладено аналіз структури інноваційної діяльності та етапи розгортання інноваційних процесів: особистісно-мотивоване перероблення освітніх проєктів, їх інтерпретація, активний пошук інноваційної інформації, ознайомлення з нововведенням; професійно-мотивований аналіз власних можливостей щодо створення нововведення, прийняття рішення про його використання; формулювання мети та концептуальних підходів до застосування нововведення; прогнозування змін, труднощів, результатів інноваційної діяльності; обговорення з колегами, адміністрацією, консультантами шляхів упровадження нового [3, 67].

Своєю чергою операційний компонент невіддільний від рефлексивного. Рефлексія – процес самопізнання суб'єктом внутрішніх актів та станів. Для інноваційної діяльності важливі як рефлексивний аналіз свідомості, що веде до пояснення значень об'єктів та їх конструювання, так і рефлексія – розуміння сутності міжособистісного спілкування. Окремим елементом у структурі інноваційної діяльності підкреслюється

інформаційна культура як важлива складова інноваційної діяльності, яка пов'язана не тільки із системою спеціальних знань, але й з особливостями стилю діяльності спеціаліста.

До вищезазначеного переліку необхідно додати особистісний компонент, який проявляється у тому, що головним суб'єктом інноваційної діяльності виступає вчитель. Він як професіонал не лише орієнтується в освітніх інноваціях та застосовує їх у своїй роботі, володіє різними технологіями викладання свого предмета; але й здатний як творча особистість до самореалізації у діяльності та самостійного інноваційного пошуку. У процесі інноваційної діяльності, з одного боку, відбувається становлення особистості вчителя як суб'єкта альтернативної концепції, технології чи змісту освіти, з іншої – вчитель володіє стратегіями перетворення свого предмета у засіб формування особистості учнів, їх потреб у самовихованні, самоосвіті та саморозвитку.

Здатність до інноваційної діяльності сучасних педагогічних кадрів є одним з вирішальних факторів успіху навчально-виховного процесу. Разом із тим, за даними теоретико-експериментальних досліджень (О.Г. Козлова, Н.І. Клокар, Л.С. Подимова та ін.), більшість учителів відчують певні труднощі у впровадженні педагогічних інновацій. Сприйнятливість до педагогічних нововведень є однією з центральних проблем в інноваційній підготовці вчителів. Лише адекватна цілям діяльності мотивація забезпечує її ефективність, сприяє процесам самореалізації особистості майбутнього вчителя. Невідповідність між наявним рівнем мотиваційної готовності вчителя до роботи у сучасній загальноосвітній школі, яка активно розвивається та потребою у новому вчителі загострює проблему підготовки педагогічних кадрів до інноваційної діяльності.

Отже, у процесі підготовки майбутніх вчителів до інноваційної діяльності слід вивчати, враховувати та корегувати (при потребі) мотиваційний (як компонент особистісного) аспект професійної діяльності студента, який стане підґрунтям моделі його майбутньої інноваційно-професійної діяльності, сприятиме самовдосконаленню та професійному зростанню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ангеловски К. Учителя и инновации: Кн. для учителя: Пер. с макед. – М: Просвещение, 1990. – С. 49-51.
2. Ващенко Л. Пріоритетні напрями реалізації завдань інноваційної політики столичної освіти // Початкова школа. – 2002. – №11. – С. 4-8.
3. Демиденко Т.М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Чер-

-
-
- каський нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 220 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. пос. – К.: Академвидав, 2004. – С. 38-41.
 5. Лозова О.А. Проблема інноваційної діяльності в системі підготовки майбутнього вчителя. Зб. наук. праць. Випуск 30 / За заг. ред. акад. Євтуха М.Б. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2006. – 186-188 с.
 6. Мануйлов В., Федоров И. Модели формирования готовности к инновационной деятельности // Высшее образование в России. – 2004. – №6. – С. 52-59.

РЕХТЕТА Л.О.

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПІДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье определена сущность понятия “инновационная педагогическая деятельность” и обосновано содержание ее структурных компонентов.

Ключевые слова: инновационная педагогическая деятельность, структурные компоненты.

REKHTETA L.O.

PARTICUR ASPECTS OF FUTURE TEACHER TRAINING FOR INDIVIDUAL ACTIVITY

The article determines the notion “innovative pedagogical activity” and grounded the content and structural components.

Key words: innovative pedagogical activity, structural components.